

ŠIAULIŲ MIESTO BENDROJO LAVINIMO MOKYKLŲ PAAUGLIŲ POŽIŪRIS Į GEOGRAFIJOS POPAMOKINĘ VEIKLĄ

Giulnaz Smirnova

Šiaulių „Romuvos“ pagrindinė mokykla

El. paštas: giulija@splus.lt

Jurgita Smilgienė

Šiaulių universitetas, Edukologijos katedra

El. paštas: neak.net@cr.su.lt

Įvadas

Papildomas ugdymas veikia asmenybės, jos poreikių ir vertybinių orientacijų formavimąsi. „Mokiniai, kurie įsitraukia į popamokinę veiklą, turi daugiau galimybių saviraiškai, savęs pažinimui, pasitikėjimui savimi ir savivertei sustiprinti. Tobulėja specifinių sričių žinios ir įgūdžiai, jie mokosi dirbti bendraamžių komandoje, taip pat savarankiškai priimti sprendimus“, – sako Rolandas Zuoza, Švietimo ir mokslo ministerijos Vaikų ir jaunimo socializacijos departamento direktorius (2006).

E. Valančienė (1997) teigia, kad mokykloje yra nemažai mokinių, kurie domisi geografija giliau ir plačiau, nei gauna žinių per pamoką iš geografijos mokytojų. Tą domėjimąsi patenkina geografijos popamokinė veikla. Anot I. Barinovos (1988), svarbiausi popamokinės geografinės veiklos uždaviniai – formuoti mokinio asmenybę: ugdyti mokėjimą bendrauti, teikti ir priimti pagalbą, dirbti ir bendradarbiauti kolektyve ir kt.; praturtinti mokinius naujais įdomiais faktais, naujomis, atspindinčiomis įvairias gamtos ir visuomenės gyvenimo puses, sąvokomis; skatinti domėjimąsi geografijos mokslu. Pažintinių interesų skatinimas per geografijos popamokinę veiklą užtikrinamas naudojant svarbiausius mokslo pasiekimus, parenkant įdomias ir patrauklias veiklos formas, vedant ekskursijas į gamtą ir t. t. „Praktinis švietimo ir papildomojo ugdymo tikslas – sudaryti vaikams lygias tobulėjimo galimybes, siekti, kad nebūtų vaikų, „išmestų į gatvę“, kad vaikai nepapultų į beviltiškas situacijas“ (Mockevičienė, Kvieskienė, 2002, p. 73).

V. Sereda (1972) teigia, kad popamokinės geografijos veiklos formos gali būti pačios įvairiausios. Tai priklauso nuo veiklos turinio ir tikslų ir nuo pedagogo kūrybiškumo. Jo manymu, svarbu, kad bet kuri geografijos popamokinės veiklos organizavimo forma kuo išsamiau atskleistų mokinių pažintinių galių raidą ir tai leistų užtikrinti įvairių darbo formų dermę, veiklos tikslingumą ir tęstinumą. Geografinė popamokinė veikla, lyginant su pamoka, remiasi kitokia geografine medžiaga, tam naudojamos kitokios darbo organizavimo formos, daugiau remiamasi savarankišku mokinių darbu, dirbama ne pamokų metu. Visa tai kelia mokinių susidomėjimą geografija, lygiagrečiai ugdo meilę gamtai ir gimtinei.

Apžvelgus mokslinę literatūrą galima teigti, kad popamokinė geografijos veikla yra labai svarbi sritis, kadangi mokytojo profesija reikalauja ne tik kaupti žinias apie savo dalyko mokymo specifiką, bet taip pat domėtis bei organizuoti veiklą po pamokų.

Tyrimo metodologija

Tyrimo objektas – popamokinė geografijos veikla bendrojo lavinimo mokykloje.

Tyrimo tikslas – atskleisti 6 ir 8 klasių mokinių požiūrį į popamokinę geografijos veiklą.

Tyrimo uždaviniai

Nustatyti priežastis, atskleidžiančias mokinių norą dalyvauti popamokinėje geografijos veikloje; išsiaiškinti paaugliams siūlomas popamokinės geografijos veiklos formas bei popamokinės veiklos reikšmę įsisavinant žinias geografijos pamokų metu.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros šaltinių bei švietimo dokumentų analizė ir apibendrinimas, anketinė apklausa, duomenų analizės metodas – aprašomoji statistika.

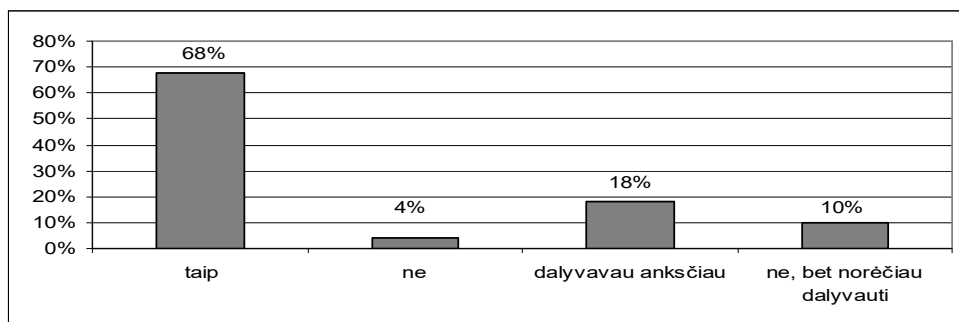
Tyrimo organizavimas

2009 m buvo atliktas paauglių požiūrio į popamokinę geografijos veiklą tyrimas. Tyrime dalyvavo Šiaulių miesto „Romuvos“ ir Zoknių mokyklų 6–8 klasių mokiniai. Respondentų skaičius – 97. Iš jų 77 respondentai (79%) iš „Romuvos“ mokyklos, o 20 mokinių (21%) iš Zoknių mokyklos. Tiriamų mokinių imtį pagal lytį sudarė 52 mergaitės (iš jų 18 iš 6 klasių, 34 iš 8 klasių) ir 45 berniukai (iš jų 18 respondentų iš 6 klasių, 27 – iš 8 klasių).

Tyrimo dalyvavo paaugliai, nes jie aktyviausi popamokinės veiklos dalyviai. Sudarant anketą atsižvelgta į jų amžiaus grupei būdingus psichologinius ypatumus, mokymosi programą, todėl manoma, kad moksleivių atsakymai bus tikslūs ir atspindės esamą situaciją.

Tyrimo rezultatai

Mokyklinė geografija priskiriama prie tų disciplinų, kurių tęstinumas garantuojamas popamokinėje veikloje. Mokiniai savo noru dalyvauja joje. Šiame amžiaus tarpsnyje būrelių pasirinkimo spektras platus, todėl vaikai gali lankyti būrelį pagal savo pomėgius.

1 pav. Respondentų dalyvavimas geografijos popamokinėje veikloje (N = 97)

Iš 97 apklaustųjų daugiausia respondentų (68%) nurodė, kad dalyvauja popamokinėje geografijos veikloje, o 18% apklaustųjų dalyvavo anksčiau; 10% nedalyvavo, bet nori dalyvauti ir tik 4% nedalyvauja ir nenori dalyvauti. Galima teigti, kad popamokinė geografijos veikla tiriamiesiems yra viena iš populiariausių ugdymo formų.

1 lentelė

Priežastys, dėl kurių mokiniai rinkosi (rinktųsi) popamokinės geografijos veiklos užsiėmimus (N = 97)

Nr.	Teiginys	Visiškai sutinku	Sutinku	Nežinau	Nesutinku	Visiškai nesutinku
		%	%	%	%	%
1	Noriu pagilinti geografijos žinias	33	44	14	5	3
2	Noriu geriau pažinti Lietuvos gamtinę aplinką	33	49	16	2	–
3	Noriu išmokti stebėti gamtą	26	44	19	9	2
4	Noriu geriau išmokti naudotis vietovės planu ir žemėlapiais	28	48	14	5	4
5	Noriu išmokti atlikti meteorologinius stebėjimus	11	21	33	23	9
6	Noriu dalyvauti įvairiose išvykose ir ekskursijose	47	34	12	5	1
7	Noriu išmokti sudarinėti geografinius kryžiažodžius	13	27	24	22	14
8	Noriu išmokti analizuoti gamtinius procesus	20	28	32	11	9
9	Patinka būti gamtoje	56	35	5	3	1
10	Nėra kitų įdomių būrelių	2	1	25	34	38
11	Susipažįstu su naujais draugais	11	27	27	23	12
12	Sugebu geriau pasiruošti geografijos dalyko pamokoms, užduotis galiu atlikti savarankiškai	33	44	15	4	3
13	Sužinau daug naujų dalykų	51	41	6	1	1
14	Mokausi dirbti komandoje	34	43	13	6	3
15	Daug keliauju	30	26	21	14	9
16	Žiūriu ir analizuoju geografijos pažintines televizijos programas	11	29	22	24	14
17	Gaunu daug naujų papildomų aplinkotyrimų žinių	12	46	21	12	8
18	Ruošiuosi ateityje studijuoti geografiją aukštojoje mokykloje	2	7	41	23	27

Akivaizdu, jog (91%) apklaustųjų šią veiklą pasirinko dėl to, jog jiems labiausiai patinka būti gamtoje. Šiek tiek mažiau procentų pasiskirstė tarp noro dalyvauti įvairiose išvykose ir ekskursijose (81%) bei noro pažinti Lietuvos gamtinę aplinką (82%). Galima tik pasidžiaugti, kad nemažai apklaustųjų nori išmokti stebėti gamtą (70%), naudotis vietovės planu ir žemėlapiais (76%), analizuoti gamtinius procesus (48%). Tyrimo rezultatai akivaizdžiai rodo, kad popamokinė geografijos veikla padeda mokiniams sužinoti daug naujų dalykų, todėl dauguma mokinių domisi gamta, bet kai kurie atsakymai leidžia teigti, kad mokiniai nėra išsamiai informuoti apie popamokinę geografinę veiklą. Taigi geografijos mokytojai turi galimybę ir privalo ugdyti meilę Lietuvos gamtai.

Antra vertus, gauti duomenys apie teiginius „Sugebu geriau pasiruošti geografijos dalyko pamokoms, užduotis galiu atlikti savarankiškai“ (77%), „Noriu išmokti dirbti komandoje“ (77%) dar kartą patvirtina nuomonę, kad paaugliai suvokia, jog popamokinė veikla ugdo socialinius įgūdžius: lavina gebėjimus dirbti komandoje, ugdo savarankiškumą bei patenkina bendravimo poreikį („Susipažįstu su naujais draugais“ – 38%).

Popamokinė geografijos veikla atlieka svarbų vaidmenį ir mokinių profesiniame orientavime. Nors ateityje studijuoti geografiją norėtų apie 9% respondentų, tačiau tai – geras ženklas, patvirtinantis, jog mokytojo indėlis nėra be atsako.

Popamokinė veikla turi būti organizuojama taip, kad mokiniai galėtų užsiimti vi-suomenei naudinga veikla, o užduotys būtų pagrįstos kryptinga tiriamąja veikla. Kita lente-lė atskleidžia, kokių popamokinės geografijos veiklos formų paaugliai pageidautų.

2 lentelė

Įdomiausios geografinės popamokinės formos (N = 97)

Nr.	Teiginys	Visiškai sutinku	Sutinku	Nežinau	Nesutinku	Visiškai nesutinku
		%	%	%	%	%
1	Ekskursijos	75	17	8	–	–
2	Išvykos į gamtą	62	25	10	–	–
3	Geografiniai žaidimai	26	36	25	6	4
4	Ekologiniai žygiai	32	29	25	7	4
5	Orientavimosi vietovėje pratybos	25	41	21	7	3
6.	Gamtiniai stebėjimai	21	50	12	11	3
7	Reljefo formų analizė ir jų lygi-namųjų charakteristikų aprašymai	4	17	30	35	11
8	Lietuvos saugomų teritorijų lan-kymas	37	33	15	7	4
9	Lietuvos raudonosios knygos au-galų ir gyvūnų pažinimas	37	38	12	6	4

Kaip rodo tyrimo atsakymai, daugiausia respondentų nurodė, kad įdomiausia geog-rafijos popamokinės veiklos forma yra ekskursijos (92%) bei išvykos į gamtą (87%). Ne-nuostabu, kad didelė respondentų dalis (70%) pažymėjo, kad jiems labai patinka Lietuvos saugomų teritorijų lankymas bei gamtos stebėjimas (71%), nes tai atsispindėjo ir pirmosios lentelės duomenys (noras daugiau pažinti Lietuvos gamtą (82%). 75% respondentų įdomi ir Lietuvos raudonosios knygos analizė.

Mokiniams nelabai patinka analizuoti reljefo formas ir aprašyti jų lyginamąsias cha-rakteristikas; duomenų analizės pratybos irgi nelabai domina mokinius (46%). Tenka pri-pažinti, kad pasirinkti įdomiausių popamokinės veiklos formą gana sudėtinga, nes ta pati veikla vienam vaikui įdomi, kitam – sunkus darbas, trečiam – visai neaiškus dalykas. Ga-lima daryti išvadą, kad mokytojai mažiau dėmesio skiria tyrinėjimams, nors jau šeštoje klasėje būtų galima, pavyzdžiui, organizuoti mokyklos aplinkos tyrimą, sudominti moki-nius tyrinėti aplinką panaudojant žaidimo formą.

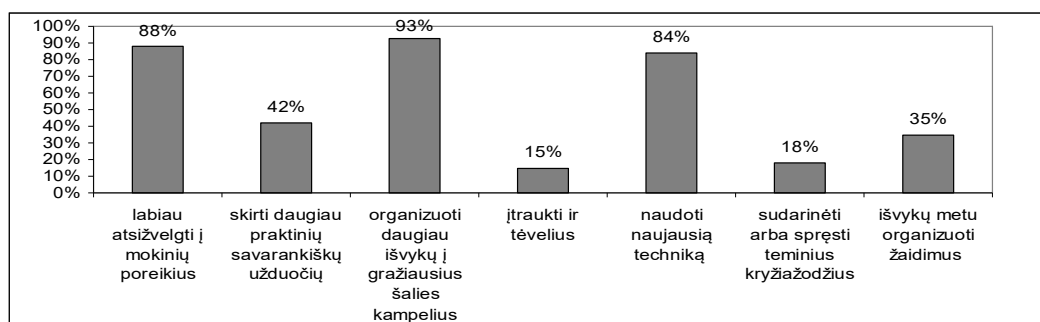
Popamokinės veiklos įtaka mokantis geografijos (N = 97)

Nr.	Teiginys	Visiškai sutinku	Sutinku	Nežinau	Nesutinku	Visiškai nesutinku
		%	%	%	%	%
1	Padedą pasitikėti savo jėgomis	46	34	12	4	4
2	Suteikia informacijos, kaip analizuoti naują geografinę medžiagą	35	39	13	7	6
3	Moko nuosekliai paaiškinti gamtinių procesų eigą	32	29	23	10	6
4	Moko dirbti tiek komandoje, tiek savarankiškai	29	35	24	7	5
5	Padedą išmolti daryti apibendrinančias gamtamokslines išvadas	22	24	26	14	14

Atsakydami į anketos klausimą, beveik visi respondentai (80%) sutinka, jog popamokinė geografijos veikla padeda jiems pasitikėti savo jėgomis, išmoko, kaip analizuoti naują geografinę medžiagą (74%), paaiškinti gamtinių procesų eigą (61%) ir daryti apibendrinamąsias gamtamokslines išvadas (46%). Tyrimo rezultatai įrodo, kad dalyvavimas popamokinėje geografinėje veikloje yra gera priemonė būti neabejingam sau.

Džiugu, kad nemažai respondentų išmoko dirbti tiek komandoje, tiek savarankiškai. Su šiuo teiginiu visiškai sutinka 64% respondentų.

Siekta išsiaiškinti, ką mokiniai norėtų tobulinti popamokinėje geografijos veikloje.

2 pav. Paauglių pasiūlymai geografijos popamokinei veiklai tobulinti (N = 97)

Analizuojant mokinių pasiūlymą, kaip reikėtų tobulinti popamokinę geografijos veiklą, aišku, kad mokinių nuomonės išsiskyrė. Dauguma vaikų siūlė atsižvelgti į jų poreikius, organizuoti daugiau išvykų į gražiausius šalies kampelius, naudoti naujausią techniką. Nemaža dalis pageidavo užsiėmimų metu skirti daugiau praktinių savarankiškų užduočių bei sudarinėti ar spręsti teminius kryžiažodžius. Buvo pasiūlymų, jog reikėtų į veiklą įtraukti tėvelius bei išvykų metu organizuoti žaidimus.

Akivaizdu, jog tyrimo duomenys rodo, kad mokiniai yra suinteresuoti patobulinti popamokinę geografijos veiklą ir pageidautų, jog ir jų tėveliai taip pat prisijungtų prie šio

proceso. Pedagogams pravartu atsižvelgti į moksleivių išsakytas mintis, kadangi popamokinė geografijos veikla ne tik ugdo mokinių interesus, formuoja profesinį kryptingumą, plečia jų akiratį ir skatina savarankiškai užsiimti pažintine veikla, bet formuojamas supratimas apie pasaulį, suvokimas, kaip svarbu yra žinoti geografijos dėsnius bei saugoti ir mylėti gamtą.

Išvados

1. Tyrimo metu surinkti duomenys tam tikrais aspektais apibendrina dabartinę popamokinės veiklos būklę, parodo teigiamą mokinių požiūrį į popamokinę geografijos veiklą: iš 97 respondentų 68% apklaustųjų dalyvauja popamokinėje geografijos veikloje.
2. Daugumai mokinių (68%) patinka dalyvauti popamokinėje geografijos veikloje ir juos labiausiai traukia pramoginė popamokinė veikla, bet tam, kad ji būtų įdomi ir pritrauktų mokinius, būtina ją tinkamai organizuoti atsižvelgiant į mokinių poreikius: organizuoti daugiau išvykų į gražiausius šalies kampelius, naudoti naujausią techniką, užsiėmimų metu skirti daugiau praktinių savarankiškų užduočių, sudarinėti ar spręsti teminius kryžiažodžius, išvykų metu organizuoti žaidimus.
3. Pagrindinės respondentų popamokinės geografinės veiklos pasirinkimo priežastys pasiskirstė į tris grupes. Pirmoji – galimybė tenkinti savo poreikius: patinka būti gamtoje įvairiose išvykose ir ekskursijose, dalyvaujant galima susipažinti su naujas draugais, dirbti komandoje arba savarankiškai. Antroji – pažintinė, nes nori pažinti Lietuvos gamtinę aplinką, išmokti stebėti gamtą, naudotis vietovės planu ir žemėlapiais, analizuoti gamtinius procesus. Trečioji – profesinis orientavimas, kadangi ateityje ketina studijuoti gamtą ir geografiją.
4. Beveik visi respondentai sutinka, jog popamokinė geografijos veikla padeda jiems ugdyti socialinius įgūdžius, t. y. pasitikėjimą savo jėgomis, išmoko analizuoti naują geografinę medžiagą, paaiškinti gamtinių procesų eigą ir daryti apibendrinančias gamtamokslines išvadas. Tyrimo rezultatai įrodo, kad dalyvavimas popamokinėje geografinėje veikloje yra gera priemonė būti neabejingam sau.

Rekomendacijos

Mokytojams:

Planuojant geografijos popamokinę veiklą, būtina išsiaiškinti mokinių poreikius ir interesus (50 iš 97 respondentų nori tobulinti popamokinę geografijos veiklą).

Popamokinėje geografijos veikloje naudoti daugiau informacinių komunikacinių technologijų (IKT).

Naudoti kuo įvairesnes popamokinės geografijos veiklos formas, ypač ekskursijas, išvykas į gamtą kaip priemonę ugdyti moksleivių meilę gamtai ir Tėvynei.

Tėvams:

Domėtis vaiko popamokine geografijos veikla ir pagal galimybes rodyti iniciatyvą veiklos organizavime.

Literatūra

Kvieskienė G., Mockevičienė D., (2002). *Laisvalaikio reikšmė ankstyvajai prevencijai // Socialinis ugdymas*, Vilnius.

Valančienė E. (1997). *Geografijos pamoka ekskursijoje*, Vilnius.

Zuoza R. „Lietuvos rytas“. 2006-08-30.

Бариновой. И. И (1988). *Внеурочная работа по географии*. Москва

Серета В. И. (1972). *Система внеклассной работы по географии в средней школе*. Москва

Popamokinė veikla – puikus būdas saviraiškai. Prieiga per internetą www.vaikui.lt/content/view/75/35 (žiūrėta 2009-12-15).

Summary

ADOLESCENTS OPINION TO GEOGRAPHY AFTER SCHOOL OF SIAULIAI COMPREHENSIVE SCHOOLS

Giulnaz Smirnova,

Siauliai Romuva school

Jurgita Smilgienė

Siauliai university, Lithuania

In the work the forms of after – school activity of geography, their particularity and organization, attitude of the schoolchildren towards after – school activity of geography are analyzed. The theme is relevant as reviewing current scientific literature it may be stated that it is not paid much attention to after – school activity in the field of geography and there is little research conducted, besides the profession of a teacher requires to gather knowledge not only on the particularity of the conduction of the lesson, but also to be interested in organization of schoolchildren activity after lessons.

The aim of the research: 6 and 8 form students' attitude towards extra – curriculum geography activities. Methods of the search: analysis of science literature and educational materials, questionnaire, quantitative and qualitative analysis of the research data. The scope of the research: 6 and 8 form pupils from Siauliai „Romuva” and Zokniai schools took part in the research.

After analysis of literature on the theme chosen and generalization of the results of the research it may be stated that if work at the lessons of geography with after – school activity of the subject is coordinated properly and creatively, the quality of teaching and education of geography may be improved distinctly. The results of the research show that, interest the schoolchildren wish to participate in after – school activity of geography and they are mainly attracted by entertaining after – school activity. The teachers rarely use information and communication technologies in after – school activity of geography.

Key words: geography, geography after school, adolescents opinion.